

แนวทางการพัฒนาระบบนิเวศการจัดประสบการณ์เพื่อพัฒนาทักษะชีวิตสำหรับเด็ก ปฐมวัยในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 4 Guidelines for Developing the Experience Organization Ecosystem to Improve Life Skills for Early Childhood Children in Schools Attached to Chiang Mai Primary Educational Service Area Office 4

1. กฤษณา วัฒนจินดา*, 2. สุบัน พรเวียง, 3. มนต์นัทธ มโนการณ
1. Kritsana Watthanachinda *, 2. Suban Pornwiang, 3. Monnapat Manokarn

สังกัด: 1., 2., 3., คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Affiliation: 1., 2., 3., Faculty of Education, Chiang Mai University
* Author E-mail: kritsanawat65@gmail.com

Received: 2025-12-15

Revised: 2026-02-24

Accepted: 2026-03-24

Articles ID: e3205

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพความต้องการจำเป็นของระบบนิเวศการจัดประสบการณ์เพื่อพัฒนาทักษะชีวิตเด็กปฐมวัย ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 4 2) ศึกษาและจัดทำแนวทางการพัฒนาระบบนิเวศการจัดประสบการณ์เพื่อพัฒนาทักษะชีวิตสำหรับเด็กปฐมวัย และ 3) ตรวจสอบแนวทางการพัฒนาระบบนิเวศการจัดประสบการณ์เพื่อพัฒนาทักษะชีวิตสำหรับเด็กปฐมวัย เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน การดำเนินการวิจัยแบ่งเป็น 3 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นตอนที่ 1 ใช้แบบสอบถามกับกลุ่มตัวอย่าง 48 คน ประกอบด้วยผู้บริหารสถานศึกษา ครูวิชาการ ครูผู้สอนระดับชั้นปฐมวัย วิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และดัชนีความต้องการจำเป็น (PNI_{modified}) ขั้นตอนที่ 2 ใช้การสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างกับกลุ่มเป้าหมาย 5 คน ประกอบด้วยผู้บริหารสถานศึกษาและศึกษานิเทศก์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา ขั้นตอนที่ 3 การตรวจสอบแนวทางการพัฒนาระบบนิเวศการจัดประสบการณ์เพื่อพัฒนาทักษะชีวิตสำหรับเด็กปฐมวัยมีกลุ่มเป้าหมาย 7 คน ประกอบด้วย ผู้บริหารการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษา ศึกษานิเทศก์ ครูผู้สอนระดับชั้นปฐมวัย โดยตรวจสอบความถูกต้อง ความเหมาะสม

ผลการวิจัยพบว่า

1. ความต้องการจำเป็นสูงสุดในการพัฒนาระบบนิเวศการจัดประสบการณ์ คือ ด้านการจัดประสบการณ์ (PNI_{modified} = 0.24) ขณะที่ด้านกายภาพมีค่าต่ำที่สุด (PNI_{modified} = 0.19)
2. แนวทางการพัฒนาระบบนิเวศการจัดประสบการณ์เพื่อพัฒนาทักษะชีวิตสำหรับเด็กปฐมวัยที่มีประสิทธิภาพนั้น ต้องอาศัยการดำเนินงานอย่างเป็นองค์รวมและเชื่อมโยงกันทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านการจัดประสบการณ์ ด้านการมีส่วนร่วม ด้านการสนับสนุน และด้านกายภาพ
3. ผลการตรวจสอบแนวทางทั้ง 16 ประการ พบว่า มีความสำคัญและต้องดำเนินการควบคู่กันไปเพื่อนำไปสู่การพัฒนาทักษะชีวิตของเด็กปฐมวัย โดยผลการตรวจสอบแนวทางพบว่าแนวทางมีความถูกต้อง ความเหมาะสม อยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ: 1. ระบบนิเวศการจัดประสบการณ์; 2. ทักษะชีวิต; 3. เด็กปฐมวัย

ABSTRACT

This research aims to 1) study the needs of the ecosystem for providing life skills development experiences for early childhood children in schools under the Chiang Mai Primary Educational Service Area Office 4, 2) study and develop guidelines for developing the ecosystem for providing life skills development experiences for early childhood children, and 3) verify the guidelines for developing the ecosystem for providing life skills development experiences for early childhood children. This is a mixed-methods research conducted in three stages: Stage 1 involved administering questionnaires to a sample of 48 individuals, including school administrators, academic teachers, and early childhood teachers. Data was analyzed using frequency, percentage, mean, standard deviation, and the Needs Index $PNI_{modified}$. Stage 2 involved semi-structured interviews with a target group of 5 individuals, consisting of school administrators and educational supervisors. Data was analyzed using content analysis. Stage 3 involved verifying the guidelines for developing the ecosystem for providing life skills development experiences for early childhood children, involving educational administrators, school administrators, educational supervisors, and early childhood teachers. The guidelines were verified for accuracy and appropriateness

The research findings revealed that:

1. The highest priority in developing an experience-based ecosystem is the experience-based aspect ($PNI_{modified} = 0.24$), while the physical aspect had the lowest value ($PNI_{modified} = 0.19$).
2. An effective approach to developing an experience-based ecosystem for developing life skills in early childhood requires a holistic and interconnected approach across four aspects: experience-based, participation, support, and physical aspects.
3. These 16 guidelines are therefore important and must be implemented concurrently to lead to the development of life skills in early childhood. The verification of the guidelines showed that they were highly accurate and appropriate.

Keywords: 1. Ecosystem for Organizing Experiences; 2. Life Skills; 3. Early Childhood Children

บทนำ

ท่ามกลางกระแสการเปลี่ยนแปลงของโลกในยุคดิจิทัล ประเทศไทยได้กำหนดยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561-2580) เพื่อพัฒนาประเทศสู่ความ "มั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน" โดยมีหัวใจสำคัญคือยุทธศาสตร์ด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ ที่มุ่งพัฒนาคนไทยในทุกช่วงวัยให้เป็นคนดี เก่ง และมีคุณภาพ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2561) ในการจะบรรลุเป้าหมายระยะยาวนี้ จุดเริ่มต้นที่สำคัญและให้ผลตอบแทนคุ้มค่าที่สุดคือการลงทุนในช่วงปฐมวัย ซึ่งเป็นช่วงวัยแห่งการวางรากฐาน

ของชีวิต (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2567) เพื่อให้การพัฒนาคนเป็นไปตามเป้าหมายของชาติ ทักษะชีวิต" (Life Skills) จึงไม่ใช่เป็นเพียงเป้าหมายหนึ่งในหลักสูตร แต่คือเครื่องมือพื้นฐานที่จะทำให้เด็กสามารถปรับตัวและเผชิญกับความท้าทายในศตวรรษที่ 21 ได้อย่างมีประสิทธิภาพ (World Health Organization, 1997) ความสำคัญนี้สอดคล้องโดยตรงกับหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2560 (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560) ซึ่งกำหนดจุดหมายไว้อย่างชัดเจนว่า เด็กปฐมวัยต้อง "มีทักษะชีวิตและปฏิบัติตนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มีวินัย และอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข"

อย่างไรก็ตาม การพัฒนาทักษะชีวิตซึ่งเป็นทักษะเชิงพฤติกรรมและอารมณ์นั้น ไม่สามารถสอนให้เกิดขึ้นได้ด้วยการบรรยายในห้องเรียนเพียงอย่างเดียว แต่ต้องอาศัยการบ่มเพาะผ่านประสบการณ์จริงและการปฏิสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อมที่เกื้อหนุนอย่างสม่ำเสมอ ด้วยเหตุนี้แนวคิด "ระบบนิเวศการจัดประสบการณ์" (Ecosystem of Experiences) จึงเป็นคำตอบที่สำคัญ เพราะเป็นแนวทางที่มุ่งสร้างความสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนและสิ่งแวดล้อมรอบตัว เพื่อให้บรรลุเป้าหมายการเรียนรู้ โดยเชื่อมโยงสภาพแวดล้อมทั้งหมด ตั้งแต่ครู ผู้ปกครอง ไปจนถึงชุมชน ให้ทำงานสอดประสานกันเพื่อเป้าหมายในการพัฒนาเด็กอย่างเป็นองค์รวม ซึ่งแนวคิดนี้ยังสอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์ชาติที่ระบุถึงการสร้างระบบนิเวศที่เอื้อต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ไว้อย่างชัดเจน

ความจำเป็นเร่งด่วนในการพัฒนาระบบนิเวศการจัดประสบการณ์สะท้อนให้เห็นผ่านสภาพปัญหาในปัจจุบัน ซึ่งล้วนเป็นปัญหาของระบบนิเวศการเรียนรู้ที่ยังขาดการเชื่อมโยงและไม่เป็นระบบ จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องพบปัญหาสำคัญหลายประการ ได้แก่ ปัญหาด้านการมีส่วนร่วม ความร่วมมือระหว่างโรงเรียน ครอบครัว และชุมชนยังไม่เข้มแข็งพอ ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญต่อการพัฒนาทักษะชีวิตของเด็ก (Loretha, et al., 2023; Subhan, et al., 2025) ปัญหาด้านการจัดการเรียนการสอน ครูยังขาดองค์ความรู้ที่ชัดเจนและครอบคลุมเกี่ยวกับทักษะชีวิต ทำให้การจัดกิจกรรมขาดประสิทธิภาพ (อัฐนิญา สัจจะพัฒนกุล และ อรทัย บุญเที่ยง, 2566) และเมื่อพิจารณาในบริบทของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 4 พบว่าหลายโรงเรียนเจอปัญหาที่คล้ายคลึงกัน ได้แก่ ปัญหาพฤติกรรมการรอคอยและการควบคุมตนเองของเด็ก, การขาดทักษะในการทำงานร่วมกับผู้อื่น ตลอดจนระดับการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการสนับสนุนกิจกรรมของโรงเรียนยังอยู่ในระดับน้อย ปัญหาเหล่านี้ล้วนเป็นสิ่งที่ยืนยันถึงความจำเป็นเร่งด่วนในการพัฒนากิจกรรมการทำงานที่เป็นระบบเพื่อยกระดับการพัฒนาทักษะชีวิตของเด็กในพื้นที่อย่างเป็นรูปธรรม

จากความสำคัญของนโยบายระดับชาติ ความจำเป็นในการพัฒนาทักษะชีวิต และสภาพปัญหาที่เกิดขึ้น ผู้ศึกษาจึงสนใจที่จะศึกษาและจัดทำ "แนวทางการพัฒนาระบบนิเวศการจัดประสบการณ์เพื่อพัฒนาทักษะชีวิตสำหรับเด็กปฐมวัย" เพื่อให้สถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 4 สามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการสร้างสภาพแวดล้อมที่เกื้อหนุนให้เด็กเติบโตอย่างมีคุณภาพและมีทักษะที่จำเป็นสำหรับอนาคตต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาสภาพความต้องการจำเป็นของระบบนิเวศการจัดประสบการณ์เพื่อพัฒนาทักษะชีวิตเด็กปฐมวัย ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 4
2. เพื่อศึกษาและจัดทำแนวทางการพัฒนาระบบนิเวศการจัดประสบการณ์เพื่อพัฒนาทักษะชีวิตสำหรับเด็กปฐมวัย ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา เชียงใหม่ เขต 4
3. เพื่อตรวจสอบแนวทางการพัฒนาระบบนิเวศการจัดประสบการณ์เพื่อพัฒนาทักษะชีวิตสำหรับเด็กปฐมวัยในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา เชียงใหม่ เขต 4

ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เป็นการวิจัย โดยใช้ระเบียบวิธีแบบผสมผสาน (Mixed Methods Research) โดยดำเนินการเป็น 3 ขั้นตอนหลัก ได้แก่

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาความต้องการจำเป็นของการจัดระบบนิเวศการจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัยเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่เขต 4

ขั้นตอนที่ 2 การศึกษาและจัดทำแนวทางการจัดระบบนิเวศการจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัยเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่เขต 4

ขั้นตอนที่ 3 การตรวจสอบความถูกต้อง และความเหมาะสมของแนวทางการจัดระบบนิเวศการจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัยเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่เขต 4

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของการจัดระบบนิเวศการจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัยเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่เขต 4

1) ประชากรที่ใช้ในการวิจัย

ประชากร จำนวน 100 คน ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา ครู และบุคลากรทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 4

2) กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้รับผิดชอบสอนชั้นอนุบาล และครูผู้รับผิดชอบงานวิชาการ เป็นการเลือกแบบเจาะจงกำหนดคุณสมบัติดังนี้ (1) ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีวิทยฐานะชำนาญการพิเศษขึ้นไป จำนวน 16 คน (2) ครูผู้รับผิดชอบสอนชั้นอนุบาล ที่มีวิทยฐานะชำนาญการพิเศษขึ้นไปหรือทำงาน 5 ปีขึ้นไปจำนวน 16 คน (3) ครูผู้รับผิดชอบงานวิชาการ ที่มีวิทยฐานะชำนาญการพิเศษขึ้นไปหรือทำงาน 5 ปีขึ้นไป จำนวน 16 คน รวมทั้งสิ้น 48 คน

1.2 ขั้นตอนที่ 2 ศึกษาและจัดทำแนวทางการจัดระบบนิเวศการจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัยเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่เขต 4

กลุ่มเป้าหมายผู้ให้ข้อมูล (เชิงคุณภาพ)

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 5 คน ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา ศึกษาานิเทศก์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 4 ที่ดำเนินการจัดระบบนิเวศการจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัย ได้มาโดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง

1.3 ขั้นตอนที่ 3 การตรวจสอบความถูกต้อง และความเหมาะสมของแนวทางการจัดระบบนิเวศการจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัยเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่เขต 4

กลุ่มเป้าหมายผู้ให้ข้อมูล (เชิงคุณภาพ)

ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 7 คนประกอบด้วย 1)ผู้บริหารการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่เขต 4 จำนวน 1 คน 2)ศึกษานิเทศก์ผู้รับผิดชอบการศึกษาปฐมวัย จำนวน 1 คน 3)

ผู้อำนวยการสถานศึกษา โรงเรียนที่มีแนวปฏิบัติที่ดีด้านปฐมวัย จำนวน 2 คน 4)ครูผู้สอนปฐมวัย ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ระดับปฐมวัยจำนวน 3 คน ได้มาโดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง

2. เครื่องมือการวิจัย

2.1 ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของการจัดระบบนิเวศการจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัยเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่เขต 4

แบบสอบถามสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของการจัดระบบนิเวศการจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัยเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่เขต 4 แบ่งออกเป็น 3 ตอน ได้แก่

ตอนที่ 1 ข้อมูลสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ ตำแหน่งการทำงาน อายุ ระดับการศึกษา เป็นลักษณะแบบสอบถาม Check lists

ตอนที่ 2 สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็น เกี่ยวกับการจัดระบบนิเวศการจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัยเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่เขต 4 ใช้มาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) ซึ่งครอบคลุม 4 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ด้านการจัดประสบการณ์ 2) ด้านการมีส่วนร่วม 3) ด้านการสนับสนุน 4) ด้านกายภาพ

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของการจัดระบบนิเวศการจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัยเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่เขต 4 มีลักษณะเป็นคำถามปลายเปิด (Open end)

2.2 ขั้นตอนที่ 2 ศึกษาและจัดทำแนวทางการจัดระบบนิเวศการจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัยเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่เขต 4

แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง(Semi-structured Interview) เกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาระบบนิเวศการจัดประสบการณ์เพื่อพัฒนาทักษะชีวิตสำหรับเด็กปฐมวัย ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 4 ใน 4 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ด้านการจัดประสบการณ์ 2) ด้านการมีส่วนร่วม 3) ด้านการสนับสนุน 4) ด้านกายภาพ

2.3 ขั้นตอนที่ 3 การตรวจสอบความถูกต้อง และความเหมาะสมของแนวทางการจัดระบบนิเวศการจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัยเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่เขต 4

แบบตรวจสอบแนวทางการพัฒนาระบบนิเวศการจัดประสบการณ์เพื่อพัฒนาทักษะชีวิตสำหรับเด็กปฐมวัย ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 4 โดยมีลักษณะเป็นแบบมาตราประมาณค่า (Rating Scale) เพื่อให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความถูกต้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ตรวจสอบความถูกต้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์

ผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาและพัฒนาแนวทางการสร้างระบบนิเวศการจัดประสบการณ์เพื่อพัฒนาทักษะชีวิตสำหรับเด็กปฐมวัยในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 4 โดยดำเนินการวิจัยผ่าน 3 ขั้นตอนหลัก ได้แก่ การสำรวจสภาพปัจจุบันและความต้องการจำเป็น การศึกษาและจัดทำแนวทาง และการตรวจสอบความเหมาะสมของแนวทางที่พัฒนาขึ้น

1. ผลการสำรวจสภาพปัจจุบันและความต้องการจำเป็นจากการสำรวจกลุ่มตัวอย่าง 48 คน ประกอบด้วยผู้บริหารสถานศึกษา ครูวิชาการ และครูผู้สอนระดับชั้นปฐมวัย พบว่าสภาพปัจจุบันของระบบนิเวศการจัดประสบการณ์โดยรวมอยู่ในระดับมาก แต่ยังมีช่องว่างระหว่างสภาพปัจจุบันกับสภาพที่พึงประสงค์ที่ต้องการการพัฒนา เมื่อพิจารณาความต้องการจำเป็นในการพัฒนาตามลำดับความสำคัญ พบว่า ด้านการจัดประสบการณ์มีความต้องการสูงสุด โดยมีค่าดัชนีความต้องการจำเป็น ($PNI_{modified} = 0.24$) รองลงมาคือ ด้านการมีส่วนร่วมและด้านการสนับสนุน ซึ่งมีค่าเท่ากับ ($PNI_{modified} = 0.23$) ส่วนด้านกายภาพมีค่าต่ำที่สุดที่ ($PNI_{modified} = 0.19$) เมื่อพิจารณาในรายละเอียดของแต่ละด้าน พบว่า ในด้านกายภาพนั้น รายการที่มีความต้องการพัฒนาสูงสุดคือ การจัดมุมประสบการณ์ที่ครอบคลุมการพัฒนาทักษะชีวิตทุกด้าน สำหรับด้านการจัดประสบการณ์ รายการที่ต้องการพัฒนามากที่สุดคือ การใช้สื่อและแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลายทั้งในและนอกห้องเรียน ในขณะที่ด้านการมีส่วนร่วมพบว่า ผู้ปกครองยังมีส่วนร่วมในการต่อยอดการเรียนรู้และพัฒนาทักษะชีวิตที่บ้านไม่เพียงพอ และด้านการสนับสนุนพบว่า ระบบการนิเทศติดตามการดำเนินงานอย่างต่อเนื่องเป็นระบบยังมีความต้องการพัฒนาสูงสุด

2. แนวทางการพัฒนาที่สังเคราะห์ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ทรงคุณวุฒิ 5 ท่าน ประกอบด้วยผู้บริหารสถานศึกษาและศึกษานิเทศก์ ผู้วิจัยได้วิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ พบว่า แนวทางการพัฒนาระบบนิเวศการจัดประสบการณ์ที่มีประสิทธิภาพนั้นต้องอาศัยการดำเนินงานอย่างเป็นองค์รวมและเชื่อมโยงกันทั้ง 4 ด้าน โดยแนวทางที่พัฒนาขึ้นประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ 16 แนวทาง แนวทางที่ 1 ด้านการจัดประสบการณ์ เน้นการออกแบบกระบวนการเรียนรู้ที่เด็กเป็นศูนย์กลาง ประกอบด้วย 4 แนวทางปฏิบัติ ได้แก่ การบูรณาการทักษะชีวิตในกิจวัตรประจำวัน การจัดการเรียนรู้ผ่านการลงมือทำและโครงการ การใช้คำถามกระตุ้นความคิด และการใช้บทบาทสมมติและนิทานเป็นเครื่องมือในการสอน แนวทางที่ 2 ด้านการมีส่วนร่วม มุ่งเน้นการสร้างความร่วมมือระหว่างบ้าน โรงเรียน และชุมชน โดยมี 4 แนวทาง คือ การสร้างช่องทางการสื่อสารสองทางที่เข้าถึงง่าย การจัดกิจกรรมสร้างสัมพันธ์ที่หลากหลาย การตั้งชุมชนและภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วม และการสร้างเป้าหมายร่วมกันในการพัฒนาเด็ก แนวทางที่ 3 ด้านการสนับสนุน เน้นการสร้างโครงสร้างสนับสนุนที่เป็นระบบ ประกอบด้วย 4 แนวทาง คือ การกำหนดนโยบายและแผนงานที่ชัดเจน การจัดสรรทรัพยากรที่เพียงพอ การสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ และการนิเทศภายในเชิงกลายมิตร แนวทางที่ 4 ด้านกายภาพ เน้นการสร้างสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัย สะอาด และเอื้อต่อการเรียนรู้ โดยมีแนวทาง 4 ข้อ คือ การตรวจสอบความปลอดภัยอย่างสม่ำเสมอ การจัดสภาพแวดล้อมที่สะอาดและเป็นระเบียบ การจัดมุมประสบการณ์ที่หลากหลาย และการจัดหาสื่อและอุปกรณ์ที่เพียงพอโดยเฉพาะสื่อปลายเปิดที่ส่งเสริมจินตนาการ จากการสังเคราะห์แนวทางทั้งหมด ผู้วิจัยได้พัฒนานวัตกรรมกรอบแนวคิดใหม่ที่เรียกว่า "PLES Model" เพื่อให้ง่ายต่อการทำความเข้าใจและนำไปปฏิบัติ โมเดลนี้ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบสำคัญที่ทำงานเชื่อมโยงกันเป็นระบบนิเวศ ได้แก่ P (Physical Aspect - ด้านกายภาพที่เอื้อต่อการเรียนรู้) L (Learning Experiences - กระบวนการสร้างประสบการณ์เรียนรู้ที่ลึกซึ้ง) E (Engagement - การมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน) และ S (Support - การสนับสนุนอย่างเป็นระบบ) สิ่งสำคัญของโมเดลนี้คือ การที่องค์ประกอบทั้ง 4 ส่วนจะถูกขับเคลื่อนด้วยวงจรคุณภาพ PDCA (Plan-Do-Check-Act) อย่างต่อเนื่อง ทำให้การพัฒนาไม่ใช่การทำกิจกรรมครั้งเดียวแล้วจบ แต่เป็นการปรับปรุงพัฒนาอย่างไม่หยุดนิ่ง เริ่มจากการวางแผน ลงมือปฏิบัติ ตรวจสอบผล และนำผลมาปรับปรุงเพื่อพัฒนาในวงจรต่อไป

3. ผลการตรวจสอบความเหมาะสมของแนวทาง เมื่อนำแนวทางที่พัฒนาขึ้นไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความถูกต้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ พบว่า แนวทางทั้งหมดได้รับการยอมรับในระดับมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ยโดยรวม 4.88 จากคะแนนเต็ม 5 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ที่

3.50 อย่างชัดเจน เมื่อพิจารณาในรายมิติพบว่า ความเหมาะสมได้รับการประเมินสูงสุดที่ 4.94 รองลงมาคือ ความเป็นประโยชน์ที่ 4.93 ความถูกต้องที่ 4.86 และความเป็นไปได้ที่ 4.80 ตามลำดับ ผลการประเมินดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าแนวทางที่สังเคราะห์ขึ้นมีความน่าเชื่อถือและสามารถนำไปใช้ในทางปฏิบัติได้จริง

การวิจัยครั้งนี้ได้นำเสนอองค์ความรู้ใหม่ที่สำคัญคือ การพัฒนาทักษะชีวิตของเด็กปฐมวัยจะประสบความสำเร็จอย่างยั่งยืนได้นั้น จำเป็นต้องมีการพัฒนาระบบนิเวศการเรียนรู้แบบองค์รวม ไม่สามารถแยกส่วนใดส่วนหนึ่งออกมาพัฒนาเพียงอย่างเดียวได้ ต้องมีสภาพแวดล้อมทางกายภาพเป็นรากฐานที่มั่นคงมีประสบการณ์การเรียนรู้ที่มีคุณค่า อาศัยการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนเป็นพลังเชื่อมโยง และมีระบบสนับสนุนที่เข้มแข็งเป็นโครงสร้างค้ำจุน โดยใช้วงจร PDCA เป็นเครื่องยนต์ขับเคลื่อนให้เกิดการพัฒนาอย่างต่อเนื่องเพื่อนำไปสู่เป้าหมายสูงสุดคือเด็กปฐมวัยที่มีทักษะชีวิตที่สมบูรณ์และพร้อมเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงในอนาคต

อภิปรายผลการวิจัย

การอภิปรายผลด้านสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็น

ด้านการจัดประสบการณ์ มีค่าความต้องการจำเป็นในการพัฒนาสูงสุดเป็นอันดับที่ 1 ($PNI_{modified} = 0.24$) โดยเฉพาะในรายการการใช้สื่อและแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลายทั้งในและนอกห้องเรียน ($PNI_{modified} = 0.31$) ผลลัพธ์นี้สะท้อนให้เห็นว่าครูยังต้องการการสนับสนุนและแนวทางในการเชื่อมโยงการเรียนรู้เข้ากับบริบทที่กว้างขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีของ จอห์น ดิวอี้ (John Dewey) (1938) ที่เน้นการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์จริง (Learning by Doing)

ด้านการสนับสนุนได้รับการประเมินในสภาพปัจจุบันต่ำที่สุดชี้ให้เห็นถึงความท้าทายในปัจจัยเชิงระบบที่ซับซ้อนกว่าเช่น นโยบายที่ชัดเจน การจัดสรรเวลาสำหรับครู และกระบวนการนิเทศภายใน ซึ่งปัจจัยเหล่านี้จัดอยู่ในระดับ Exosystem ตามทฤษฎีระบบนิเวศของ บรอนเฟนเบรนเนอร์ (Bronfenbrenner, 1979) ที่แม้จะไม่ได้ส่งผลต่อเด็กโดยตรง แต่ส่งผลอย่างมีนัยสำคัญต่อคุณภาพการทำงานของครู

ด้านการมีส่วนร่วม เป็นสภาพที่พึงประสงค์ที่ทุกฝ่ายต้องการให้เกิดขึ้นมากที่สุด ผลการค้นพบนี้ยืนยันสมมติฐานหลักของงานวิจัยและสอดคล้องกับแนวคิด Mesosystem ของ บรอนเฟนเบรนเนอร์ (Bronfenbrenner, 1979) ที่เน้นย้ำถึงความสำคัญของความเชื่อมโยงระหว่างบ้านและโรงเรียนนอกจากนี้ยังสนับสนุนรูปแบบการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองของ เอฟสไตน์ (Epstein, 2011) ที่ระบุว่าการสร้างความร่วมมือแบบหุ้นส่วน (Partnership) เป็นกุญแจสำคัญสู่ความสำเร็จในการพัฒนาเด็กผลลัพธ์นี้แสดงให้เห็นว่าผู้ปฏิบัติงานในพื้นที่ตระหนักดีว่าการพัฒนาทักษะชีวิตของเด็กต้องอาศัยความร่วมมือที่เข้มแข็งจากครอบครัวและชุมชน

ด้านกายภาพมีสภาพปัจจุบันที่ได้รับการประเมินสูงสุดซึ่งสะท้อนว่าสถานศึกษาส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับการพัฒนาสภาพแวดล้อมที่มองเห็นและจับต้องได้ สอดคล้องกับแนวคิดของ Reggio Emilia (Edwards et al., 1998) ที่มองว่า "สิ่งแวดล้อมคือครูคนที่สาม (The Environment as the Third Teacher)" โดยเชื่อว่าสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัยและกระตุ้นการเรียนรู้เป็นปัจจัยพื้นฐานสำคัญ ในทางกลับกัน

จากการสังเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพจนได้แนวปฏิบัติ 16 ข้อและได้รับการยืนยันคุณภาพจากผู้เชี่ยวชาญผู้วิจัยได้ค้นพบความสัมพันธ์เชิงระบบขององค์ประกอบทั้งหมดซึ่งนำมาสู่การสังเคราะห์เป็นนวัตกรรมกรอบแนวคิดใหม่ คือ PLES Model ซึ่งถือเป็นองค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการศึกษานี้ โดยมีความสอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีต่าง ๆ ดังนี้

P (Physical Aspect) ด้านกายภาพที่เอื้อต่อการเรียนรู้ องค์ประกอบนี้คือรากฐานของระบบนิเวศทั้งหมด สืบเคราะห์จากแนวคิด "ครูคนที่สาม" ของ เรจจิโอ เอมิเลีย และสอดคล้องกับทฤษฎีพัฒนาการของเพียเจต์ (Piaget, 1952) ที่ว่าเด็กปฐมวัยเรียนรู้ได้ดีที่สุดผ่านการมีปฏิสัมพันธ์กับวัตถุและสิ่งแวดล้อมโดยตรง

L (Learning Experiences) กระบวนการและวิธีการที่สร้างสรรค์ประสบการณ์เรียนรู้ที่ลงลึก ซึ่งเป็นหัวใจของกระบวนการเรียนรู้ สืบเคราะห์จากแนวคิดการเรียนรู้จากการลงมือทำ (Active Learning) ของจอห์น ดิวอี้ และการเรียนรู้ผ่านการเล่น (Play-Based Learning) โดยมีครูเป็นผู้ช่วยเหลือชี้แนะตามแนวคิดของ ไวกอตสกี (Vygotsky) (1978) ผ่านการใช้คำถามปลายเปิดเพื่อนำพาเด็กไปสู่ระยะพัฒนาการที่ใกล้จะถึง (ZPD)

E (Engagement) การมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน องค์ประกอบนี้คือการขยายขอบเขตการเรียนรู้ให้กว้างกว่ารั้วโรงเรียน สืบเคราะห์จากแนวคิดการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองของ จอยซ์ เอฟสไตน์ (Epstein, 2011) และสอดคล้องกับระดับ Mesosystem ของ บรอนเฟนเบรนเนอร์ ที่เน้นการสร้างเครือข่ายความร่วมมือ

S (Support) การสนับสนุนอย่างเป็นระบบ นี่คือการสร้างที่คำจุนให้ระบบนิเวศทั้งหมดขับเคลื่อนไปได้อย่างยั่งยืน สืบเคราะห์จากแนวคิด ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) และสอดคล้องกับระดับ Exosystem ของ บรอนเฟนเบรนเนอร์ ซึ่งครอบคลุมตั้งแต่ภาวะผู้นำของผู้บริหาร การกำหนดนโยบาย การจัดสรรทรัพยากร และการนิเทศภายในเชิงกลายนิมิตร เพื่อเสริมพลังให้ครูสามารถจัดประสบการณ์ได้อย่างเต็มศักยภาพ

องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการวิจัย

จากการศึกษา การค้นคว้าอิสระนี้นำเสนอ แนวทางการพัฒนาระบบนิเวศการจัดประสบการณ์เพื่อพัฒนาทักษะชีวิตสำหรับเด็กปฐมวัยในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่เขต 4 ที่พัฒนาขึ้น จัดทำขึ้นตามทฤษฎีเชิงระบบ (Systems Theory) เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาระบบนิเวศการจัดประสบการณ์เพื่อพัฒนาทักษะชีวิตสำหรับเด็กปฐมวัยอย่างยั่งยืน ดังภาพที่ 1 นี้

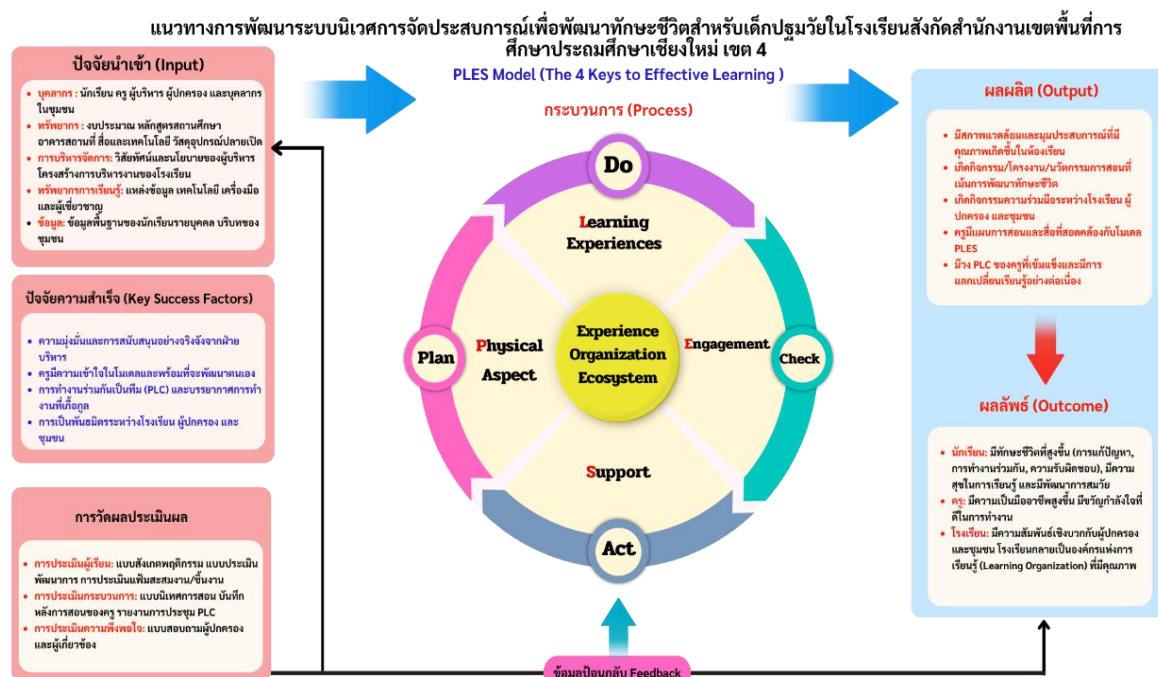

Figure No. 1 New Knowledge

จากภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย สรุปได้ว่า แนวทางการพัฒนาระบบนิเวศการจัดประสบการณ์เพื่อพัฒนาทักษะชีวิตสำหรับเด็กปฐมวัยในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่เขต 4 ที่พัฒนาขึ้น จัดทำขึ้นตามทฤษฎีเชิงระบบ (Systems Theory) มีองค์ประกอบที่เป็นระบบนิเวศแบบองค์รวมและครอบคลุม 3 ส่วนหลัก โดยในส่วนของ ส่วนที่ 1 เป็น ปัจจัยนำเข้า (Input) ซึ่งประกอบด้วยปัจจัยสำคัญ 3 ด้านที่เป็นรากฐานของระบบนิเวศการเรียนรู้ ได้แก่ ด้านบุคลากร ที่ต้องมีครูปฐมวัยที่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับพัฒนาการและทักษะชีวิตของเด็กปฐมวัย มีทัศนคติเชิงบวกต่อการจัดประสบการณ์การเรียนรู้แบบบูรณาการ มีความพร้อมในการทำงานร่วมกับผู้ปกครองและชุมชน รวมถึงผู้บริหารสถานศึกษาที่ให้การสนับสนุนและเป็นผู้นำในการสร้างระบบนิเวศการเรียนรู้ ด้านวิชาการ ที่จำเป็นต้องมีหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยที่เน้นการพัฒนาทักษะชีวิต มีแผนการจัดประสบการณ์ที่สอดคล้องกับบริบทและความสนใจของเด็ก มีแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลายทั้งในและนอกห้องเรียน รวมถึงมีผู้เชี่ยวชาญหรือเครือข่ายทางวิชาการที่สามารถให้คำปรึกษาได้ และด้านทรัพยากร ซึ่งครอบคลุมงบประมาณที่เพียงพอสำหรับการจัดหาสื่อและอุปกรณ์การเรียนรู้ สภาพแวดล้อมและพื้นที่เรียนรู้ที่ปลอดภัยและเอื้อต่อการพัฒนาทักษะชีวิต การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชน และเวลาที่เหมาะสมสำหรับการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ ปัจจัยเหล่านี้เป็นองค์ประกอบสำคัญที่สร้างระบบนิเวศการเรียนรู้ที่สมบูรณ์และยั่งยืน

ส่วนที่ 2 เป็นกระบวนการ (Process) ซึ่งดำเนินการผ่านระบบนิเวศการจัดประสบการณ์แบบวงจร PDCA อย่างเป็นระบบ 4 ขั้นตอนที่เชื่อมโยงกันอย่างต่อเนื่อง โดยมีการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) และชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (Professional Learning Community: PLC) เป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อน ได้แก่ ขั้น Plan (วางแผน) เริ่มต้นด้วยการวิเคราะห์พัฒนาการและทักษะชีวิตของเด็กปฐมวัยเป็นรายบุคคล กำหนดเป้าหมายการพัฒนาทักษะชีวิตที่ชัดเจนตามกลุ่มอายุ ออกแบบประสบการณ์การเรียนรู้แบบบูรณาการที่เชื่อมโยงกับชีวิตจริงของเด็ก วางแผนการจัดสภาพแวดล้อมและมุมประสบการณ์ที่ส่งเสริมทักษะชีวิต และวางแผนการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชนในการพัฒนาเด็ก ขั้น Do (ปฏิบัติ) เป็นการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่เน้นให้เด็กได้ลงมือปฏิบัติจริงผ่านกิจกรรมที่หลากหลาย เช่น การเล่นที่มีจุดประสงค์ การทำกิจวัตรประจำวันด้วยตนเอง การแก้ปัญหาในสถานการณ์จริง การทำงานร่วมกับผู้อื่น และการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ในชุมชน พร้อมทั้งมีการบันทึกพัฒนาการและผลการเรียนรู้ของเด็กอย่างเป็นระบบ ขั้น Check (ตรวจสอบ) เป็นการประเมินพัฒนาการและทักษะชีวิตของเด็กอย่างต่อเนื่องโดยใช้เครื่องมือที่หลากหลาย เช่น การสังเกต การบันทึกพฤติกรรม แฟ้มสะสมงาน และการสัมภาษณ์เด็กและผู้ปกครอง วิเคราะห์จุดเด่นและจุดที่ควรพัฒนาของเด็กแต่ละคน รวมถึงสะท้อนผลการจัดประสบการณ์ของครูผ่านกระบวนการ PLC และขั้น Act (ปรับปรุง) เป็นการนำผลการประเมินมาปรับปรุงการจัดประสบการณ์ให้เหมาะสมกับเด็กแต่ละคน แบ่งปันแนวปฏิบัติที่ดีระหว่างครูในชุมชนการเรียนรู้ นำข้อมูลไปพัฒนาสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ให้ดีขึ้น และวางแผนการพัฒนาทักษะชีวิตในรอบต่อไป ทั้งหมดนี้สะท้อนแนวทางการพัฒนาที่เน้นเด็กเป็นศูนย์กลาง คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล และเป็นกระบวนการพัฒนาอย่างต่อเนื่องในระบบนิเวศที่ครู ผู้ปกครอง และชุมชนร่วมมือกันสร้างสรรค์

ส่วนที่ 3 เป็นผลลัพธ์ (Output) ซึ่งเกิดขึ้นใน 3 ระดับที่สะท้อนความสำเร็จของระบบนิเวศการจัดประสบการณ์ ได้แก่ ระดับครูปฐมวัย ครูมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาทักษะชีวิตของเด็กปฐมวัยเพิ่มขึ้น มีทักษะในการออกแบบและจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่สอดคล้องกับพัฒนาการและความสนใจของเด็ก มีความสามารถในการประเมินและส่งเสริมพัฒนาการเด็กเป็นรายบุคคล มีเจตคติที่ดีต่อการทำงานร่วมกับผู้ปกครองและชุมชน และสามารถทำงานเป็นทีมในชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ระดับเด็กปฐมวัย เด็กมีทักษะชีวิตพื้นฐานที่จำเป็นตามวัย เช่น ทักษะการดูแลตนเอง ทักษะการสื่อสาร ทักษะการคิดและแก้ปัญหา ทักษะทางสังคมและอารมณ์ มีความมั่นใจในตนเอง มีความสุขในการเรียนรู้ สามารถปรับตัวและอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้ดี และพร้อมสำหรับการเรียนรู้ในระดับที่สูงขึ้น และระดับสถานศึกษา เกิดระบบนิเวศการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการพัฒนาทักษะชีวิตของเด็กปฐมวัยอย่างองค์รวม มีสภาพแวดล้อมและแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลายและเหมาะสม มีการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชนอย่างแท้จริง เกิดวัฒนธรรมการทำงานร่วมกันของครูในรูปแบบ PLC มีนวัตกรรมและแนวปฏิบัติที่ดีในการจัดประสบการณ์ที่สามารถเป็นต้นแบบได้ และโดยรวมมีคุณภาพการศึกษาปฐมวัยที่ดีขึ้นอย่างยั่งยืน ผลลัพธ์เหล่านี้สามารถวัดและติดตามได้จากพัฒนาการของเด็ก ความพึงพอใจของผู้ปกครอง และการพัฒนาวิชาชีพของครู

สรุป

แนวทางการพัฒนาระบบนิเวศการจัดประสบการณ์เพื่อพัฒนาทักษะชีวิตสำหรับเด็กปฐมวัยนี้ เป็นเครื่องมือเชิงปฏิบัติที่ชัดเจนและครบถ้วน สามารถนำไปใช้จริงในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่เขต 4 โดยเน้นการสร้างระบบนิเวศการเรียนรู้แบบองค์รวมที่เชื่อมโยงทุกองค์ประกอบเข้าด้วยกัน การจัดประสบการณ์ที่เน้นเด็กเป็นสำคัญและสอดคล้องกับบริบทท้องถิ่น การทำงานแบบมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน การพัฒนาวิชาชีพของครูผ่านชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (Professional Learning Community: PLC) และการดำเนินงานตามวงจร PDCA อย่างต่อเนื่อง อันจะนำไปสู่การพัฒนาทักษะชีวิตที่จำเป็นสำหรับเด็กปฐมวัย การสร้างรากฐานการเรียนรู้ตลอดชีวิต และช่วยพัฒนาคุณภาพการศึกษาปฐมวัยอย่างยั่งยืนในเขตพื้นที่ต่อไป

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 ครูควรบูรณาการทักษะชีวิตในกิจวัตรประจำวัน การพัฒนาทักษะชีวิตไม่จำเป็นต้องเป็นกิจกรรมแยกส่วน ครูสามารถสอดแทรกการสอนได้ในทุกกิจวัตรประจำวัน เช่น การฝึกรอคอยระหว่างเข้าแถว การฝึกแก้ปัญหาเมื่อของเล่นไม่พอ การฝึกรับผิดชอบผ่านเวรประจำวัน เน้นการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์จริงในชีวิตประจำวัน

1.2 ครูควรใช้คำถามปลายเปิดเพื่อกระตุ้นการคิด แทนการบอกคำตอบโดยตรง ครูควรเปลี่ยนมาใช้คำถามที่กระตุ้นให้เด็กคิดวิเคราะห์ เช่น "ถ้า...จะเกิดอะไรขึ้น?" "หนูมีวิธีอื่นอีกไหม?" การใช้คำถามลักษณะนี้คือการทำหน้าที่เป็น "ผู้ช่วยเหลือชี้แนะ"

2. ข้อเสนอแนะในการนำผลการศึกษาไปใช้สำหรับผู้บริหารสถานศึกษา

2.1 ผู้บริหารควรสร้างความปลอดภัยเชิงกายภาพและจิตใจให้เป็นวาระสำคัญ ควรมีการต่อยอดจุดแข็งด้านกายภาพโดยการจัดตั้งคณะทำงานสำรวจความปลอดภัย ที่มีตัวแทนครูและผู้ปกครองเข้าร่วม เพื่อตรวจสอบสภาพแวดล้อมอย่างสม่ำเสมอ

2.2 ผู้บริหารควรเปลี่ยนรูปแบบ การประชุมผู้ปกครองสู่การสร้างหุ้นส่วน เนื่องจากด้านการมีส่วนร่วมเป็นสิ่งที่ทุกฝ่ายต้องการพัฒนามากที่สุด ควรปรับรูปแบบการประชุมเป็นการจัดกิจกรรมเชิงสัมพันธ์ เช่น สภากาแฟผู้ปกครอง เพื่อสร้างการสื่อสารสองทางและความไว้วางใจ

2.3 ผู้บริหารควรจัดสรรเวลาสำหรับ PLC เนื่องจากด้านการสนับสนุนเป็นจุดที่ต้องพัฒนาเร่งด่วน ผู้บริหารควรจัดสรรเวลาที่ชัดเจนให้ครูปฐมวัยได้ทำ PLC ร่วมกันอย่างน้อยสัปดาห์ละ 1-2 ชั่วโมง เพื่อพัฒนา

คุณภาพการสอน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยที่ยืนยันว่า PLC ที่มีคุณภาพจะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงในชั้นเรียนอย่างมีนัยสำคัญ

3. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

3.1 ควรวิจัยและพัฒนา รูปแบบการจัดประสบการณ์เชิงรุก (Active Learning) ในระบบนิเวศการเรียนรู้ที่ใช้สื่อปลายเปิด (Loose Parts) และแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่น: โดยเน้นการศึกษาปัจจัยเชิงบริบทด้านความหลากหลายของวัสดุอุปกรณ์ธรรมชาติที่มีในชุมชน เพื่อสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการลงมือทำและการคิดแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์

3.2 ควรศึกษาเชิงลึกเกี่ยวกับการขยายระบบนิเวศการเรียนรู้จากโรงเรียนสู่บ้านผ่านโมเดลความร่วมมือระหว่างครูและผู้ปกครอง โดยมุ่งเน้นการพัฒนากระบวนการสื่อสารเชิงบวกที่ลดข้อจำกัดด้านเวลาและภาระงานของทั้งสองฝ่าย เพื่อสร้างความสอดคล้องของการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ระหว่างที่บ้านและสถานศึกษา อันจะช่วยให้เด็กได้รับการส่งเสริมทักษะชีวิตอย่างต่อเนื่องและมีความหมายในทุกมิติของชีวิตประจำวัน

3.3 ควรวิจัยและพัฒนา กลไกการสนับสนุนเชิงระบบ (Systemic Support) เพื่อสร้างความเข้มแข็งให้แก่ระบบนิเวศการปฏิบัติงานของครู: โดยเน้นการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างกรณีศึกษาในเชิงกลายมิติกับการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) ที่มีคุณภาพ เพื่อหาแนวทางสนับสนุนเชิงบริหารที่ช่วยลดความเหลื่อมล้ำเชิงทรัพยากร และเพิ่มขีดความสามารถของครูในการออกแบบนิเวศห้องเรียนที่ส่งเสริมทักษะชีวิตได้อย่างยั่งยืน

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). *หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2560*. โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2561). *ยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2561 – 2580*. สำนักงานเลขาธิการของคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2567). *How to การสร้างระบบนิเวศการเรียนรู้เพื่อการจัดการศึกษาสำหรับโลกยุคใหม่*. เอส บีเค การพิมพ์.
- อัฐนิญา สัจจะพัฒนกุล และอรทัย บุญเที่ยง. (2566). ผลการพัฒนาคู่มือการจัดประสบการณ์ด้านทักษะชีวิตสำหรับครูปฐมวัย โรงเรียนเทศบาล 3 (โรงเรียนอินทรมพรรยบุญประคองพิทยาคม) จังหวัดกำแพงเพชร. *วารสารครุศาสตร์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร*, 7(14), 47–58. <https://so08.tci-thaijo.org/index.php/EJFE/article/view/2214>
- Bronfenbrenner, U. (1979). *The Ecology of human development: experiments by nature and design*. Harvard University Press.
- Dewey, J. (1938). *Experience and education*. Macmillan.
- Edwards, C., Gandini, L., & Forman, G. (Eds.). (1998). *The Hundred languages of children: the Reggio Emilia approach-advanced reflections* (2nd ed.). Ablex Publishing.
- Epstein, J. L. (2011). *School, family, and community partnerships: preparing educators and improving schools* (2nd ed.). Westview Press.

- Loretha, A. F., Arbarini, M., Felestin, F., & Desmawati, L. (2023). The efforts of lifelong education through life skills for early childhood in play groups. *JPPM (Jurnal Pendidikan Dan Pemberdayaan Masyarakat)*, 10(1), 83–95. <https://doi.org/10.21831/jppm.v10i1.59248>
- Piaget, J. (1952). *The origins of intelligence in children*. International Universities Press.
- Subhan, Rohmaniyah, & Faris, M. (2025). Managerial ownership as a moderator of the effect of profitability and solvency on financial distress. *Account and Financial Management Journal*, 10(12), 3880–3883. <https://doi.org/10.47191/afmj/v10i12.02>
- Vygotsky, L. S. (1978). *Mind in society: The development of higher psychological processes*. Harvard University Press.
- World Health Organization. (1997). *Life skills education for children and adolescents in schools*. World Health Organization.